

Készítette: Ujlaki Tibor
Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló
Általános Iskola és Gimnázium

Vörösmarty Mihály

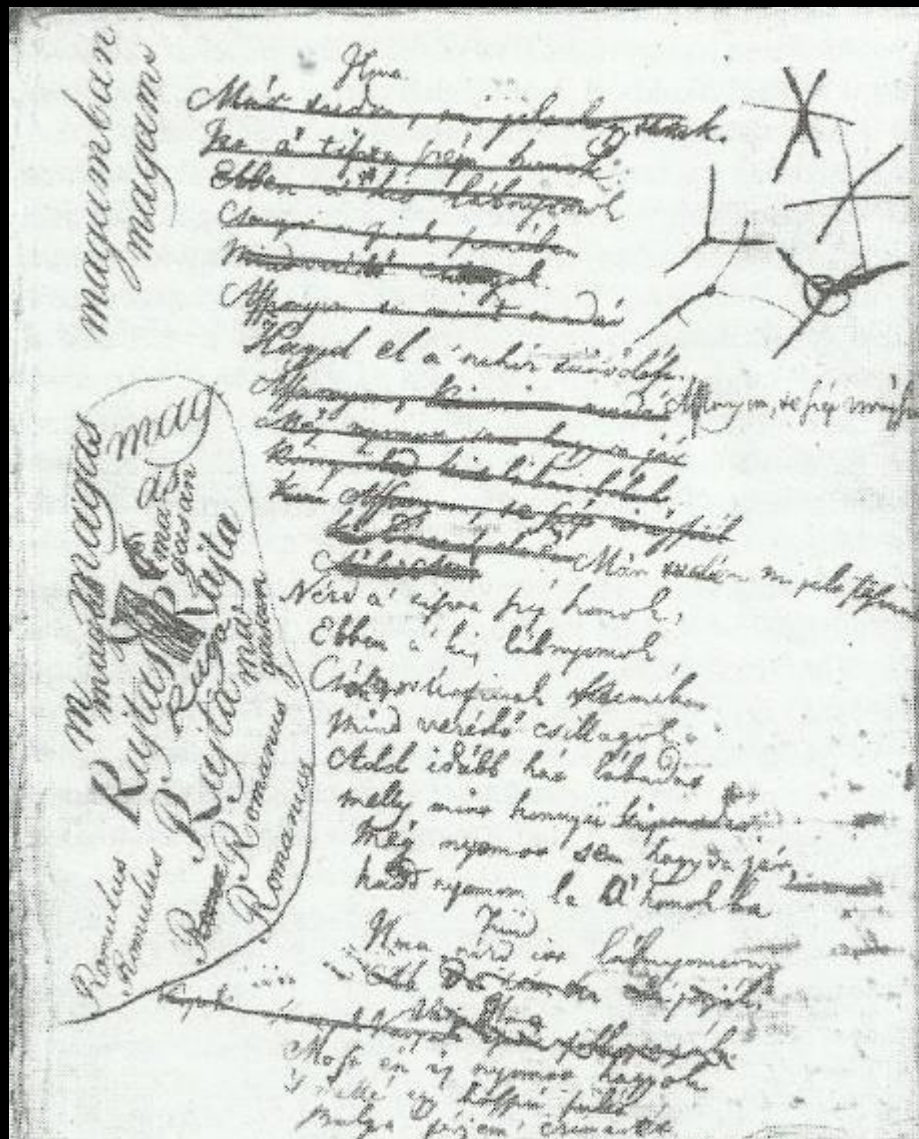
Csongor és Tünde

(Keletkezés: 1827-30)

Megjelenés: 1831)

Első színpadi bemutató: 1879

A képek alapján rakjuk össze a mű keletkezéstörténetét!

Autográf kézirat

Előfizetési Jelentés

Színjátékaink' harmadika, a' két elsőől mind tárgyra, mind kidolgozásra nézve különböző, indul ezennel az olvasó közönség elébe

ily cím alatt:

CSONGOR ÉS TÜNDE

(Színjáték öt Felvonásban).

Meséje a' közönségesen üsmert Tündér Honából van véve, ily változtatásokkal, melyeket a' költés' kívánatai szerint szükségeseknek vagy szabadoknak véltem. Vers-neme trocheus jambussal váltogatva; nagysága „a' Bujdosók"-éhoz hasonló papirozon és lapokkal, mintegy 11 ívnyi. Előfizetési ára közönséges papirozon 48 xr. pengő, vellmen 1 for. 20 xr. pengő. — Kik e' munka' kiadását előfizetéssel segélni méltónak tartanák, kéretnek annak mielőbbi bekiűldésére, hogy a' nyomtatás, melyet egyéb semmi sem hátráltat, legalább f. e. November' elején elkezdődhessék.

Az előfizetés' elfogadására megkéretnek a' következő t. t. Urak:

- Arad Vben. Dankó János és Fábrián Gábor, Táblabírók.
Bács Vben. Almási Rudics József Táblabíró.
Hont Vben. Horváth József Főorvos, és Lukánányai Luka Sándor Főszolgabíró.
Kassa. Ellinger István könyvnyomató és árus.
Pannónia. Guzmics Izidor Prof.
Pacsott. Horváth Ferencz Számtartó.
Pesten. Eggenberger, Hartleben és Müller Könyvárosok.
Pozsonyban. Thali Antal hites Ügyvéd.
Soprony Vben. Pethe Balint Aladószedő.
Székesszeged. Ináncsi Pap Gábor Tiszti Főügyész, és Szabó Chrysostom. Gyms. Director.
Vas Vben. Blitacz Lajos Professor.
Veszprém Vben. Bezerédi Bezeredy Miklós Sz. Széki Jegyző, és Sebestyén Gábor Tiszti Alügyész.

Vörösmarty Mihály.

Barabás Miklós 1836-os festménye

Előfizetési felhívás a Hazai s Külföldi Tudósításokban, 1830. szeptember 22.

Nemzeti színház.

Bérlet Budapest, hétfőn, 1879. deczember 1-én: 198. szám

Vörösmarty Mihály születésének emlékezetére:

ELŐSZÖR:

CSONGOR és TÜNDE

házi 3 szakaszban, kardszokkal és táncokkal. Irta Vörösmarty Mihály, Zenéjét szerzette Erkel Gyula,

SZEMÉLYEK:

Csongor, ifjú hős	Nagy Imre	Leder, kupa	Helvay Laura
Kalmár	Ujházi	Bj	Fáy Sz. (sz. t. n.)
Fejedelm/vásárok	Kovács	Mentőkirály	Csillag Teréz
Tudós	Bercsényi	1-as	Mogyaszai B.
Balga földművelő, több Csongor szolgálója	Vizvári	2-ik	Borovszki M.
Kurrah	Sántha	3-ik	Nagy I.
Berreh	Kőrösmészai	4-ik	Schwarz E.
Dumuz	Faludi	5-ik	Periaky G.
Tünde, tündérlány	Márkus E.	6-ik	Vavra B.
Hima, Balga hűvese, Tünde szolgálója	Molnárné	7-ik	Békósi R.
Mirigy, bosorkány	K. Jászay M.	8-ik	Palotay P.

Nemtők, Tündérek

A 3-ik szakaszban: „Nemtők és tündérek táncza“, szerzette és betanította Campilli Frigyes, balletmester, előadják: Kürti Anna, Kürti Auguszta Weisz Bóza, Sándori Ilona, Jäger Malvina, Tárnoki I., Neumann Anna, Kürti Hermína, Hanoné, Himrer Gizella, Gundard Auguszta, Zsuzsanics Énília, Müller Katalin, Ferenczi Paula és Pálmán Krisztina.

Kezdeté 7 órakor, vége 10-kor.

Helyárak:

Földsz. v.l. em. páholy . . . 7 ft. — kr	Földszinti zártszék . . . 1 ft. 20 kr.	II. em. zártszék 4. és 5. sor . . . 50 k.
Másodemeleti páholy . . . 8 " —	Körzék . . . 1 " —	III. emeleti zártszék . . . 50 "
Eskülyszék . . . 1 " 50 .	II. em. zártsz. 1. sor . . . 1 " —	" ülőhely . . . 40 "
Földszinti támlászek . . . 1 " 50 .	" 2-ik és 3-ik . . . — " 80 "	

Jegyet váltani a csarnokban, d. e. 9 órától 1-ig és d. a. 3-tól 6-odfélig. Esteli pénztáryitas 6 órakor

A mű megírása: 1827-1830

Könyvaakban megjelent: 1831

Vörösmarty csak később (1832-től) ír (nemzeti!) drámákat (Kincskeresők – 1832): a budai Várszínház színészeinek, illetve 1837-től az állandó épülettel rendelkező Pesti Magyar Színháznak (Árpád ébredése - 1837, Az áldozat – 1840).

A mű első premierje: 1879. december 1. (Paulay Ede)

Forrása:

Gyergyey (Gergei) Albert 16. századi széphistóriája: **ÁRGIRUS HISTÓRIÁJA** (História egy Árgyilus nevű királyfiról és egy tündér szűzleányról).

(A régi magyar irodalom egy anyanyelvű alkotásának a nemzeti irodalomba való beemelése és megnemesítése – vö.: Arany: Toldi)

Hatott még a műre:

Shakespeare Szentivánéji álom

Hamlet (vö. a Fejedelem a II. felvonásban: „*Kireppent a madár, az ész,/ S a fészek puszta szellők sípja lett.*”)

Mozart Varázsfuvolója (szövegkönyvét Csokonai fordította magyarra), és az Ezeregyéjszaka (Vörösmarty fordította).

A mű címe:

Egymáshoz kapcsolt férfi- és női név - világirodalmi minták:

Rómeó és Júlia, Antonius és Kleopátra, Don Quihote és Dulcinea, Hamlet és Ophélia, Tamino és Pamina, Papageno és Papagena stb.

Műfaji kérdések, párhuzamok, eltérések a mű forrástól:

Gyergyai széphistóriája tündérmese:

A cselekményt és a szereplők tetteit főként a csodák, előjelek, varázslatok motiválják

A történet központi témája a szerelem: a fát a tündérlány ülteti Acleton király kertjébe, hogy rátaláljon Árgirus.

Szerelmük az első találkozásukkor együtt töltött éjszakán beteljesedik:

Aranyszínű haja földig terjedt vala,
Étszaki időn is ugyan fénlík vala,
Nyoszolya nagy részét árnyékával tartja,
Fénlík gyenge testén testszínű ruhája.

Termete szép karcsú, magas állapotja,
Fejér az ő teste, mint hattyúnak tolla,
Istenasszony módra termett ábrázatja,
Gyenge, ékes, lassú zengedező szava.

Ifjú felgerjedvén karját felemelé,
Hozzája szorítván leányt megölelé,
Kitől ő magát is leány nem kímélé,
Mert ő is az ifjat igen megkedvelé.

Gyönyörű csókokat ajakok nem unnak,
Ölelgetésekkel karjok nem fáradnak,
Nagy gyönyörűségben mind az ketten vannak,
Így szóla királyfi ím, az szép leánynak:

"Kegyess tekintetű én édes szerelmem,
Víg kedvű, szép, vidám szívem, édes lelkem,
Ennyi munkát tőled én hogy érdemlettem?
Mit kívánsz én tőlem, én édes szerelmem?"

Nálad nélkül, higgyed nem léssen életem,
El ne hagyjon engem kegyess voltod, kérem,
Az halálra érted hogy ne vessem fejem,
Ha személyem tetszik, légy én feleségem.,,

"Szívemnek virága - az leány is szóla -,
Szép ékes rózsaszál, kit ajakam csókol,
Szép fejér, gyenge test, kit kezem tapogat,
Gyönyörű szép beszéd, kit két fülem hallgat,

Mit tusakodjam már az szerelem ellen,
Ha csak hozzád vagyon, szívem, minden kedvem?
Nálad nélkül nincsen énnékem örömem,
Tied vagyok, szívem, ihon az jobb kezem."

Mint mágneskő vasat hozzája szorítja,
Így gyenge testeket ők egyben szoríták,
Így ő szerelmeket egymáshoz mutaták,
Sok szívem lelket egymásnak mondának.

Végre szép Árgirus az leánynak szóla,
Venus játékára hajlani kívánna,
Gyenge lány ruháját kezében szorítá,
Az leány az ellen ilyen szókat szóla:

"Én édes szerelmem, fogadjad meg szómat,
Abból még nem közlöm véled én magamat,
Mert ha azt meglátják, mondnak ránk szitkokat,
Hagyj békét, szerelmem, ereszd el ruhámat.

Lám tevéled közlök minden játékokat,
Ölelgetéseket, gyönyörű csókokat,
Kedved szerint való apolgatásokat,
Ezzel elégedjünk, túrtessük magunkat.,,

Szép Árgirus néki ezképpen felele:
Hozzá nagy szerelmét ő addig nem hinné,
Mert abból tetszik meg szerelem gyümölcse.
"Mi nem léssen, szívem, az kissebbségünkre.

Vallyon s ha virradtig mi itt elalszunk,
Atyám szolgálaitól ha itt találtatunk,
Elhiszik-é, hogy mi az nélkül mulattunk,
Főképpen hogy ilyen szerelmesek vagyunk?

Emberi látástól mi semmit ne féljünk,
Mert nagy magas kőkert vagyunk mi környülünk,
Erős kapu, az kin reggel kell kimennünk,
Az felől lehetünk mi bátorságosok.,,

Leány meg felele: "Édes szép virágom,
Serkengető, híves, nedves szép harmatom.
Én tetőled magam de hogy tagadhatom?
Vérem kiontását tőled én nem szánom.

Tied vagyok ámbár, szabad légy énvelem,
Többet már nem szólok akaratom ellen,
Mert énnékem sincsen kívánságom ellen,
Nékem is nem kedvez az gonosz szerelem.,,

Venusnak szerelmes szép játéka után
Magukat mindketten az álomnak adák...

Miben tér el Vörösmarty művének verselése Gyergyaiétól?

Alapvető versforma a négyes trocheus (népdalszerű forma, rímeknek!)

Csongor

*Minden országot bejártam,
Minden messze tartományt...*

Mirigy

*Vén ajak, tudod, csevegni
Jobb' szeret, mint enni, inni.
Halld tovább: ezüst virága
Csügg e tündér almafának,
S benne drágakő ragyog.*

Kurrah

Béka, csitt! vagy hasba rúglak.

-

*Halld meg, és ítélj felőlünk:
Árva gyermekek vagyunk,
Bocskor, ostor, és palást
Örökünk, s egy birtokunk.*

Tünde

*Még alig szemléltelek,
Hű szerelmem hajnalát,
Rózsabokrát vágyaimnak,
Rég ohajtott kincsemet,
S ösmeretlen karjaidtól,
Még nem ízlett csókjaidtól,
Elszakasztom szívemet.*

A gondolati vagy komorabb tartalom **drámai jambus** (nem rímelnek!):

Kalmár

Az éjet nappá, éjjé a napot
Varázslom által, és a szerelem
Aranybilincsre kötve, mint urát,
Fog bébocsátni titkos ajtaján;

Fejedelem

Ti napkeletre, napnyugotra ti,
Hatalmamat hordozza kardotok.
Hogy, míg leszáll ott, itt már fenn ragyogjon
Szolgálatomban a nap, s birtokom,
Mig én leszek, ne lásson éjszakát.

Az Éj

*Sötét és semmi voltak: én valék,
Kietlen, csendes, lényemlakta Éj,
És a világot szültem gyermekül.
Mindenható sugárral a világ
Fölkelt ölemből: megrázkódtatá
A semmiségnek pusztaságait,
S ezer fejekkel a nagy szörnyeteg,
a Mind, előállt. Hold és csilagok,
A menny csodái lőnek bujdosók
Kimérhetetlen léghatárokon.*

Tudós

Erő az isten! úgy kell lennie,
Ész és erő, vagy inkább még erő:
Erő az ész is, mert uralkodik...

Tündérmese?

Soroljunk fel mesei elemeket a műből!

Műfaji kérdések

Miért nem szánhatta színpadra Vörösmarty a művét (vagyis miért nem dráma)?

Színpadtechnikailag nehéz lett volna néhány jelenetet megoldani:

Vagy mesedráma? Megértené egy gyerek a szövegét?

Mirigy kővé változik (mai lehetséges megoldás?)

Kurrah Csongor mellé repül (mai lehetséges megoldás?)

A földből palota emelkedik ki (mai lehetséges megoldás?)

Nincsenek szerzői utasítások.

Drámai költemény

a bölcséleti jelleg összekapcsolódik a mese tartalmával

figurái allegorizáltak

az ember feletti és alatti létszinteket jeleníti meg.

Téma a boldogság keresése

Rembrandt: Faust (1650 k.)

Alapszituáció:

Kert. Középett magányosan virágzó tündérfa áll, alatta Mirigy kötözve ül. Csongor jó.

Csongor

*Minden országot bejártam,
Minden messze tartományt,
S aki álmaimban él,
A dicsőt, az égi szépet
Semmi földön nem találtam...*

Értelmezzük!

Csongor az égi szépet kereste a földi világban (vö. Faust a tudást): a „Földi mennyet” keresi. Megtett egy teljes kört („in medias” res kezdés). Megérkezik a vándorlásából. Tünde nemrég ültette a fát Csongor „kertjében”, ezzel jelzi szerelmét Csongornak. A kert mitikusan a lélek motívuma. Csongor nyugtalan, már nem a Földön fogja keresni a boldogságot. (A lelkében? De hol találja meg? Megtalálja egyáltalán? - Vö. ehhez majd az álom motívumát!) [Bécsy Tamás alapján]

FÖLDI MENNY

"Mennyet kell a földön is keresni
Mennyet, a föld úgyis elveszendő,
Elveszendők, akik rajta élnek."

Elmenék én, és hiába jártam
Messze földön, a hegyek tetőin:
Nincsen ég a földön, nem találtam. ...

(1826

Csodafa: az égi és a földi világ összekapcsolása: földi és az égi szerelem

Csongor a fához kötve találja Mirigyet.
Beszélő név: pestis (döghalál), rontás,
fekély.

Csongor eloldja kötelékeit, Mirigy
megátkozza

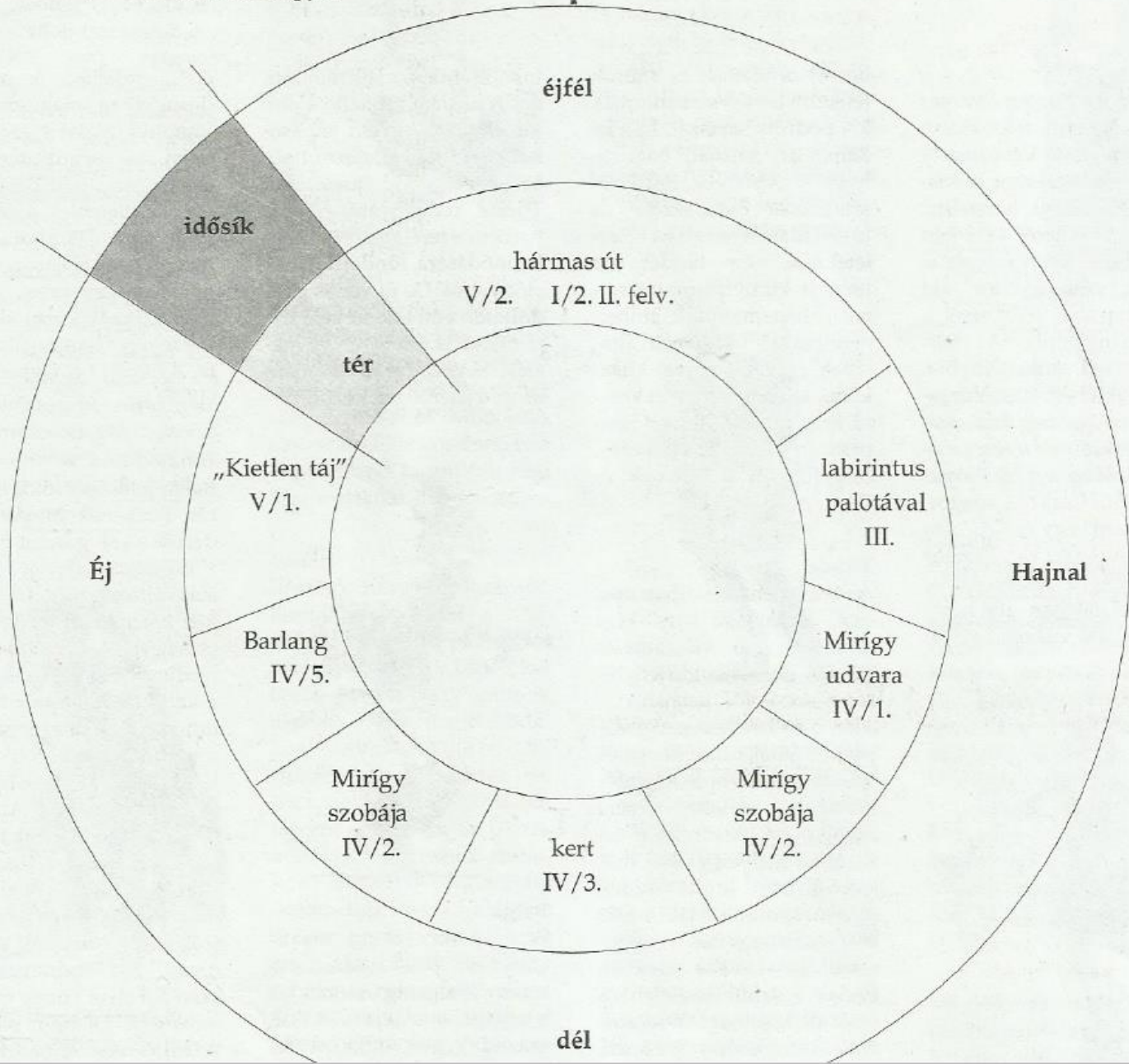
- (1) az ártó démon jelképe, aki
minden nemes törekvést
megakadályoz
- (2) a lelkünk sötétebb része?
(ösztön, tudattalan)

A mű tévéfilm-változata (1976, Zsurzs Éva rendezése.)
Mirigy szerepében Gobbi Hilda

EGY KOZMIKUS NAP

Elemzési vázlat Németh Antal
és Szauder József kutatásai alapján

Kert
V/3. I/1.

Tér: szimbolikus

Már Csongor első szavai („Minden országot bejártam, / Minden messze tartományt. ..”) jelzik: „a darab egésze a térbeli haladás értelmetlenségét vagy lehetetlenségét fejezi ki.” [Vö. Gintli]

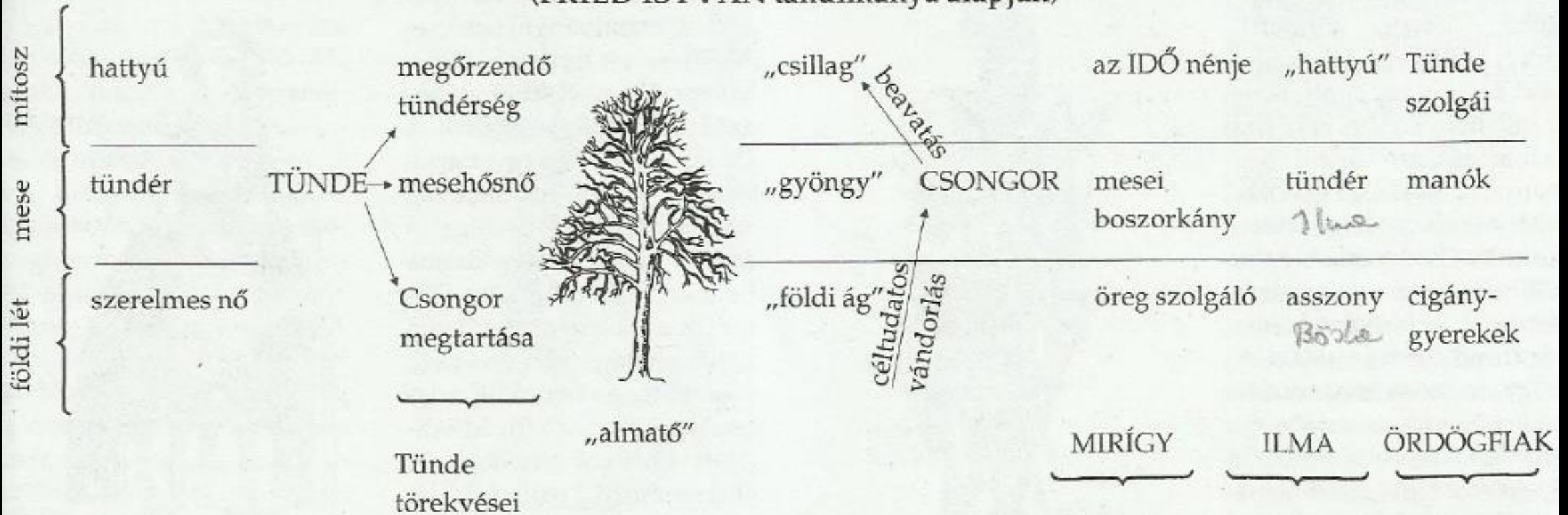
A szereplők ugyanoda érnek vissza, ahonnan kiindultak.

Vö. még hármasút.

Világmodell

A „három ellenző világ” sematikus rajza
(FRIED ISTVÁN tanulmánya alapján)

A mű nyitóképe, a virágzó almafa - tér vissza a mű végén is, de itt már egy elvadult kert közepén - a kezdeti, harmonikus világállapot megszűnik.

A földi törvényeknek nem alávetett szintből származik Mirigy, a három Ördögfi, a Nemtők, az Éj és az egyik címadó szereplő, Tünde.

Az evilági szint: Balga, Ilma, Dimitri és Csongor.

Maga a cím is e két világszint összekapcsolását jelzi.

Csongor mindegyik szereplővel közvetlen kapcsolatba kerül, kivéve az Éjt, Ledért és a Nemtőket.

Az Éj nemcsak összeköti a két szintet, de rajtuk kívül is áll, mint kezdet és vég.
„E műben az Éj az emberi benső „mindent-tudó”, mindent sejtő magja, aki-ami nagyon mélyen él az emberi benső sötétjében.” (Bécsy Tamás)

Idő

A történet ideje: „A’ pogány kúnok idejéből”. Mire vonatkozik? Mikor volt a pogány kúnok ideje?

A szövegben semmi nem utal a kúnokra.

Ez az idő a kereszténység és a honfoglalás előtti idő, a magyarok mesés, mitologikus múltja. Korabeli hiedelem: a kúnok a magyarok ősrökonai.

Vö.: az archaikus, mesei („pogány”) réteg

- ✓ A három világot összekötő csodafa
- ✓ a napszakszimbolika (Hajnal, Dél, Éj)
- ✓ a tündér és a boszorkány szerepeltetése, mindkettejük szoros kapcsolata a szexualitással (Tünde csábító szépsége, Mirigy szerelmi varázslatai)
- ✓ a több szereplőre jellemző alakváltó képesség, a mágikus kút

földi (időbeli) – égi (időtlen) idő

A kiindulóponttól induló s oda vissza is vezető út egy szimbolikus napot foglal magában, amely éjfélkor (Csongor és Tünde együttlétével) kezdődik, és éjfélkor ér véget (Csongor és Tünde egymásra talál).

Az utat Csongor és Tünde nem együtt járja be, egyes helyszíneken csak egyikük jár.

A legfontosabbak:

- az Éjjel való találkozás (csak Tünde és a kíséretében lévő Ilma van jelen)
- a három vándorral mindkétszer csak Csongor találkozik.

A boldogságkeresés alternatívái:

Az út motívuma: hármásút

a határátlépés lehetősége - Ilma útbaigazítása értelmezhetetlen Csongor számára

„Sík mezőben hármás út, / Jobbra, balra szerte fut, / A' középső célra jut.”

Csongor a hármás úthoz érve mindkétszer az emberi élet metaforájaként használja az utat:

*Tévedésnek hármás úta,
Útam itt ez volna hát,
Melyen éltem sugarát
Fölkeresnem Ilma mondta.
A közép a biztos út,
Oh, de melyik nem közép itt?
Melyik az, mely célra jut?...
Vagy tán vége sincs az útnak,
Végtelenbe téved el,
S rajta az élet úgy vesz el,
Mint mi képet jégre írnak?*

*Elérhetetlen vágy az emberé,
Elérhetetlen, tündér, csalfa cél!
S miért az olthatatlan szomj, miért
Rejtékeny álmom, csalfa jóslatok,
S remény vezérrel eltűrt, hosszas út,
Ha, ahol kezdtem, vége ott legyen,
Bizonytalanság csalfa közepén?*

Csongor a hármás útnál szembesül három vándorral is, akik egy-egy út lehetőségét testesítik meg.
Kik ők, mit képviselnek?

Kalmár

Pénz kell-e? izzadj; járj utána, s lesz. -
Tőlem csak annak jut, ki dolgozik.

Csongor

Más az, mit kérek: tedd le gondodat.
Te sokfelé jársz dús hajóidon,
Ahol kel és száll, láttad a napot,
Szólj, Tündérhonban üdlak merre van,

Kalmár

Ah, hát beteg vagy? Ódd magad, hogy a
Tündérházában éhen ne vessz.
Itt van zsebemben a tündérvilág,
Itt láthatod meg, jersze, légy buvár.

Fejedelem

jő.

Te Zeüsz, te isten, vagy bármily nevű légy,
Ki e világot részre szaggatád,
Földünket mért nem alkotád nagyobbá,
Nem akkorává, hogy ha bírhatom,
Ne kelljen búnom a napfény előtt,
A nagyban e kis morzsadomb urának.
Seregeihez.

Ti napkeletre, napnyugotra ti,
Hatalmamat hordozza kardotok.
Hogy, míg leszáll ott, itt már fenn ragyogjon
Szolgálatomban a nap, s birtokom,
Mig én leszek, ne lásson éjszakát.

Csongor

Az megvető volt, ez még gögös is,
Raboknak rabja! kincs és hatalom
Már nem segíthet. - Itt a tudomány
Jő távolaiba elmerült szemekkel.
Kinyílt előtte mint könyv, a világ,
S ő, mint ki könyv nélkül is tudja már,
Olvassa folyvást, ami benne van,
Vagy inkább, amit gondol, s benne nincs.
De várjuk el, tán tudja üdlakot,
S tanácsa által boldoggá teszen.

Tudós

elmélkedve jő.

Erő az isten! úgy kell lennie,
Ész és erő, vagy inkább még erő:
Erő az ész is, mert uralkodik,
S mi az? természet, most felelj, ha tudsz,
Munkáit értem, nem tudom magát.
Erő, vagy isten? melyik szó erősebb?
Szavak, nevek, ti öltök minket el!

...

A képzelődés elfáradt agyamban,
S még istenem sincs. Nem tudom, mi az,
Vagy kit nevezzek annak. És ezért
Fáradtam annyit éjimen s naponnan,
Hogy azt mondhassam, semmit sem tudok!
-
És mégis ezt a nemtudást nem adnám
Egész hadért, mely, hogy tud, azt hiszi.

Csongor

A bölcseségnek ez csodálatos,
Könnyű nemét választja. "Nem tudom,"
Ez minden, amit tud, s valóban,
Ez nem sok fejtörést kíván, s ezáltal
Egyszerre minden gáncs elől kitérünk.
Oh, ember, ember, önség áldozatja.

Csongor

Rettentő ember, lelkét, istenét,
Elrázza, mint a terhes út porát;
S a szép világot bús éjjé teszi,
Csak hogy ne lássa, mint lesz semmivé!
Oh! Tündérhont ez nem mutat nekem.
Szúnyadj szerelmem, még nincs hajnalod...

Tudós

...Költők világa, szép tündérvilág,
Mi kár, hogy álom, gyermeknek való!
Ébredj föl, vagy ha még álmodni jobb,
Menj, álmodd vissza, amit álmodál,
Mert a valóság csalt remény -

Csongor

Ne ronts el,
Ez egy kívánság éltet; nélküle
Pusztább az élet, mint egy pusztta domb,
Melyen bogácsot kerget a vihar.

Tudós

S úgy van; de ott a tenger, halj bele,
Ha már meguntad, látni a napot,
Vagy élj, s mozogj, hogy életet ne únj. *El*

Csongor

S ez minden, amiért az ember él?
Setét, üres, határtalan kebel,
Oh, a te magányod rémítő lehet!
S így útzóim útra nem vezetnek.
Egyik mint bálványt, hitvány port ölel,
A másik rommá tenné a világot,
Csak hogy fölötte ő lehessen úr.
S ez a legszörnyebb mindenek között:
Mint a halál jár élő lábakon,
És pusztta sírt hord hő kebel helyett.
Oh, szerelem, gyűjts utamra csillagot,
S te légy vezérem Tündérhon felé.

A vándorokkal való második találkozás mindhárom, általuk képviselt lehetőséget illúziónak nyilvánítja.

A vándorok öregen és megtörten bukkannak föl az Éj monológja után - Csongoron nem látszik öregedés.

Olvassuk el az Éj monológját!

Emeljük ki belőle a legfőbb, a létezésre vonatkozó állításokat!

Értelmezzük a monológot a kontextusban (a mű világán belül)!

<https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=Ac4caj5k-yk>

Hogyan jellemzi magát az Éj?

Hogyan jellemzi a világegyetemet, és azon belül a Földet?

Hogyan jellemzi az embert? Milyen helyet foglal el a teremtés rendjében?

A mű egészének milyen olvasatát tesz lehetővé ez a monológ? (Találunk-e párhuzamokat az Éj világértelmezése és a mű világának lehetséges értelmezése között?)

Hasonlítsuk össze a monológ szerkezetét a mű szerkezetével! Figyeljük meg a párhuzamokat és a különbségeket!

A szereplők közül ki kerül közvetlen kapcsolatba az Éjjel? Meghatározó-e ez az ő sorsára nézve?

Éj

És a sötéten túl van a világ -
Mi vakmerő kéz illet engemet,
Mulanóságról békén álmodót?
Ösmerlek, nyughatatlan lányka, te;
Tündérházadban üdvnek századi
Valának megszámlálva éltedül,
De föld szerelme vont a szívedet,
A fényházából földre bujdosál,
S mert boldogságod ott is elhagyott,
Segélyt keresni későn visszatérsz;
De mindörökre számkivetve légy,
Legyen, mint vágytál, a kis föld hazád,
Órákat élj a századok helyett,
Rövid gyönyörnek kurta éveit.
Indulj, ne lásson itt tovább szemem;
Mert, aki halhatatlan Éj vagyok!
Olyan sötétté teszlek, mint az árny,
Hogy rózsaberkeből a szerelem
Irtózva nézzen, mint iszonyra, rád,
S illat helyett gyötörjön vad tövis.
Menj, menj, mert amit mondtam,
megteszem.

Tünde, Ilma el.

Omoljatok nem késő habzatok,
Az Éj az álmok partjain bolyong. *(El)*

Ilma

Ah, szegény bús asszonyságnak
Milyen furcsa álmai vannak!

Tünde

Borzadással tölt el e szó.
Borzadással issza lelkem
A mulóság poharát.
Most jer, Ilma, jer, közelgjünk
Tisztelettel elborúlva.
Illessük meg fátyolát.

- Tünde csak az ő engedélyével költözhet a földre. Tünde maga is tudta, hogy további sorsát az Éj dönti el: „Vég utat tesz most szerelmem: / Itt vesz enyhet vagy halált.”- mondja Ilmának, amint megérkeztek az Éj birodalmába - „ő az, kit keres reményem, / ő az Éj gyász asszonya. / Nála vannak rejtve mélyen / A jövődők, titkai, / Hogy felfödjék ajkai.”

Hogyan értelmezi Csongor az ember létállapotát közvetlenül az Éj monológja (anélkül, hogy hallotta volna ezt a monológot) és a három vándorral való újbóli találkozás előtt?

Forrás után a szarvasnő eped,
Nő-társ után a szarvasgím, oroszlán
Mind a kettőnek űzi nyomdokát.
Forráshoz ér a nő, a gím nejéhez,
S erője dúló vadnak célt mutat.
A hangya futkos, apró léptei
Alig mutatnak járást, és halad;
Nagy távolokról, gátak ellenére,
Fáradva és mozogva hon terem;
Földhöz ragadtan mász a vak csiga,
De a természet válhatatlanúl
Hátára tette biztos hajlakát,
Mikor kívánja, hon van, s elpihen:
Elérhetetlen vágy az emberé,
Elérhetetlen, tündér, csalfa cél!

S miért az olthatatlan szomj, miért
Rejtékeny álm, csalfa jóslatok,
S remény vezérrel eltúrt, hosszas út,
Ha, ahol kezdtem, vége ott legyen,
Bizonytalanság csalfa közepén?
Oh, hármas útnak kétes ál köre,
Mi más kebellet léptem föl reád,
Virág reményim reggelében akkor,
Most kínnal rakva, búval gazdagon
Az elhanyagolt szívnapi alkonyán!

És végül, különös tekintettel a mű befejezésére: Milyen értelmet nyer a szerelem a mű világában?